

УДК 123.1

Павлова Т. С.,
доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії, Дніпровський
національний університет ім. Олеся Гончара
(Україна, Дніпро), pavlova_tatyana@ukr.net

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ ПОЗИТИВНОГО І ІНТУЇТИВНОГО В ПРАВІ

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства потребує свого філософського осмислення. Право у суспільстві з одного боку, є активним фактором його змін, що відображає найважливіші соціальні процеси, а з іншого боку, у сенсі своєї глибинної онтології, як природне право залишається незмінним і несе у собі головні соціальні цінності. Актуальним для соціальної філософії і у той же час проблемним на сьогодні залишається не лише питання поняття права, а й визначення його позитивної і інтуїтивної складових, як вони співвідносяться між собою, як разом формують уявлення про право. Ціллю статті є визначити що є позитивна і інтуїтивна складова права і яким чином вони складають поняття права та їх значення для сучасної соціальної філософії.

Підхід Л. Петражицького до права характеризується своєю неординарністю, яка полягає не лише у спробі пояснення права з психологічної точки зору, а перш за все у тому, що у нього відбувається аналіз не лише позитивного права, як найчастіше буває у юридичній літературі, а права як філософської категорії взагалі, як цілісного психологічного і соціального явища, що включає в себе і інтуїтивні моменти права.

Ключові слова: соціальна філософія, суспільство, позитивне право, інтуїтивне право, поняття права.

Погляди Л. Петражицького на право завжди цікавили дослідників гуманітарного знання: соціологів, психологів, правознавців і, звичайно, філософів. Тексти мислителя є достатньо складеними для інтерпретації, але сучасні суспільні виклики повертають вчених знов до його наукової спадщини, і її складність, неоднозначність тільки підтверджують далекість від нього творця, що розумів непрості сенси всякого соціального явища. Зрозумілим є інтерес до філософських поглядів на право Л. Петражицького західноєвропейських дослідників таких як С. Якоб, А. Вуд, Е. Фітсгалді, Я. Колемана, А. Мармора, оскільки вони намагалися віднайти у вченні Л. Петражицького психологічні витoki сучасного феномену права. Але ж питання позитивного та інтуїтивного складових цього феномену, його соціального буття здебільшого залишаються за межами уваги дослідників сьогодні.

Право являє собою складний соціальний феномен, який потребує особливої дослідницької уваги, оскільки воно визначає свободу людини у її практичній дії. Дослідження права сьогодні повинні мати междисциплінарний характер, оскільки його проблемами займаються філософія, юриспруденція, соціологія, політологія, психологія. Щодо останньої, то її роль з питань дослідження права є недооціненою. Психологічна робота з правопорушниками або особами поведінка яких має девіантний характер є необхідною і важливою компонентою правового виховання. У нас в країні така соціально значима практика лише починає свій розвиток, у той час, як в Америці вона має вже достатньо давню і успішну історію. Є низка досліджень, які дають рекомендації щодо роботи психолога з особами, що мають проблеми з законом. Так зокрема автори серед яких С. Якоб та Д. Диккер зазначають, що у випадку, якщо має місце конфлікт із законом, нормами, керівними органами, то етичним обов'язком психологів є прояснення природи цього конфлікту та з усією відповідальністю прийняття мір з врегулювання цього конфлікту [12, с. 19].

Якщо право усвідомлюється особою як одна з найголовніших особистих та соціальних цінностей, то всякі спроби його порушення сприймаються дуже гостро і викликають негативні емоційні реакції. Так систематичне порушення природного права людини, довгі за часом та виснажливі судові тяганини дуже сильно впливають на емоційний стан особи і часом можуть бути сильнішими за її психічний контроль і мати дуже негативні соціальні наслідки.

Позитивне право – імперативно-атрибутивна емоція, що має своїм джерелом визначений авторитет [6, с. 516–518]. Такий авторитет мислитель називає ще нормативними фактами, під якими розуміє правила поведінки, норми. Саме вони виступають джерелом емоцій. Л. Петражицький вводить поняття нормативний факт. Так нормативними фактами він називає всякі факти зовнішнього світу, які можна уявити і які здатні визвати імперативно-атрибутивні емоції. Правові феномени постають у Л. Петражицького як частина феноменального світу, вони не відокремлюються як дещо автономне від психіки людини. Визначення нормативного факту мислителем ще раз підтверджує його широке розуміння правової сфери, до якої він відносить все, що викликає двосторонні, а саме імперативно-атрибутивні емоції.

Специфічним моментом у вченні Л. Петражицького виступає те, що його поняття права включає у себе всі імперативно-атрибутивні переживання і всі відповідні проєкції без вилучень і обмежень [6, с. 86]. Або, для встановленого поняття права і підведення під нього відповідних психічних явищ не має надалі ніякого значення, чи йде мова про розумні, за своїм змістом нормальні, або про нерозумні, безглузді, забобонні, патологічні, що являють собою марення душевнохворих і таке інше імперативно-атрибутивні судження, норми і таке ін. [6, с. 100]. Іншими словами, Л. Петражицький значно розширює сферу права, до якої на його думку можна віднести й ті сфери відносин, які не мають серйозного суспільного значення і ділового характеру, зокрема, правила ігор, правила ввічливості, сферу інтимних відносин, дружби, дитячі переживання та ін. Така особливість розширеного розуміння правової сфери, що виходить зі специфіки самого поняття права суттєво впливає на класифікацію видів права. Так у Л. Петражицького з'являються різновиди права, що у звичайному розумінні взагалі правом вважати не прийнято.

Л. Петражицький зазначає, що кількість тих життєвих випадків і питань поведінки, які передбачаються і розробляються у порівнянні з тією неосяжною множиною життєвих випадків і питань поведінки, які передбачаються правом у встановленому вище сенсі, становлять зовсім мікроскопічну величину [6, с. 95]. Вся складність і розгалуженість соціального буття людини звичайно не може уміститися лише у сферу правового буття. Таким чином визначаючи саме правову сферу Л. Петражицький відносить до неї ті види соціальних відносин, що характеризуються двосторонністю імперативно-атрибутивної природи емоцій, які вони викликають у психіці осіб.

Важливим моментом у теорії Л. Петражицького є те, що правова емоція не обов'язково виникає у наслідок її припису з боку позитивного права, вона може

носити характер самостійного самовизначення особи і називається таке право інтуїтивним. Унікальність інтуїтивного права полягає у тому, що воно є цілком внутрішньою установою людської свідомості, коли особа сама визначає що є властивим її природі і носить для неї статус права, тому воно не вимагає якихось зовнішніх мір примусу і не засноване на нормативних фактах.

Не важко передбачити складні наслідки необережного, не тактичного впливу на емоції окремої людини або груп людей. Такі наслідки можуть мати не лише психологічний індивідуально-травмуючий характер, а й стихійно-масовий характер, можуть призвести до серйозних особистісних і соціальних потрясінь. Петражицький зазначає, що у атрибутивному характері правової психіки, при індивідуальному чи масовому не співпадінні відповідних думок і переконань, криється небезпечна вибухова речовина, психічне джерело руйнувань, озлоблення і помсти; і, безперечно, багато мільйонів людей на землі потерпіли смерть, і маси людських спільнот були зруйновані і винищені в наслідок неспівпадіння думок відносно існування і об'єму взаємних обов'язків і прав [6, с. 148]. Тому право прагне до своєї єдності, впорядкованості загального соціального буття. З розвитком соціально-культурного життя психіка осіб пристосовується одна до одної, створюються уніфіковані уявлення про право оскільки права конфліктність взагалі-то не є вигідною для сторін, вона є емоційно і матеріально доволі затратною. Ця тенденція до уніфікації відрізняє право від моралі і називає її Л. Петражицький уніфікаційною тенденцією або тенденцією, що об'єднує [6, с. 148]. Ця тенденція реалізується зокрема у тому, що розвиваються єдині правові норми; визначається зміст і об'єм правових уявлень і понять; реалізується намагання права до досягнення контрольованості і доказовості релевантних фактів; уніфікація конкретних правовідносин, явище суду і зв'язок його з імперативно-атрибутивною природою правової психіки [6, с. 148–155].

Позитивне право за Л. Петражицьким встановлює певну єдність правової поведінки, воно повинне бути чітко визначеним, доказовим. Але ця єдність відбувається скоріше на психологічному рівні, тому необхідною є не тільки легальність, а й легітимність позитивного права. Позитивне право стосується не лише індивідуальної психіки, а й психіки колективної, оскільки воно виступає як таке право, що об'єктивно визнається суспільством. Воно повинне бути здатним забезпечити виконання вимог, що містяться у ньому. Позитивне право усвідомлюється обов'язковим в наслідок зовнішніх авторитетно-нормативних фактів. Забезпечити це може держава і державна влада. При чому держава з'являється у процесі розвитку права з метою його захисту.

Позитивне право, іншими словами, діюче законодавство, яке не лише реалізує у собі природне право, а й є психологічно узгодженим, як раз і демонструє єдність розуміння правових норм, правда для цього воно необхідне бути чітко визначеним. Позитивне право є прикладом того, як певні нормативні факти однаково розуміються і є вже не суб'єктивними думками, а гетерономними фактами. Можна говорити про те, що

праву властива тенденція до власної позитивності, воно намагається стати позитивним, прагне до цього, оскільки позитивність асоціюється у даному випадку з визначеністю, уніфікованістю.

Позитивне право теж є переживанням, емоцією, але доволі складною, об'єктивованою у зовні. Але позитивний момент є і у моралі, просто у праві він є більш розвинутим, оскільки деякі моральні норми, особливо коли мова йде про суспільну мораль, є загальноприйнятими. Важливо, щоб позитивне право було чітко визначеним і не містило у собі нечітких, розпливчастих норм, у той час як для моралі немає таких жорстких обмежень, вона є більш загальною. Крім того право повинно бути таким, щоб його можна було привести, якимось чином контролювати його виконання. Суд є тим органом, який у разі юридичного спору виступає як носій третьої думки, яка визначає його рішення.

Необхідно звернути увагу на важливий науково-методологічний момент про який активно сьогодні говорять європейські та американські дослідники філософсько-правових проблем. Вони звертають увагу на те, що право часто намагаються втиснути у якісь певні дослідницькі рамки, штучно підпорядкувати його логіці розвитку, не звертаючи увагу на такі важливі аспекти його становлення як спонтанність, психологічно-емоційні реакції, мовно-герменевтичні рефлексії. Так Дж. Колеман зазначає, що помилковим є уявлення про те, що право логічне у своєму розвитку. Це може бути вірним тільки у самому широкому сенсі. У тому сенсі, що у відповідності до постулату згідно з яким ми мислимо Всесвіт, існує певне кількісне відношення між кожним явищем та його причиною і наслідками [9, с. 9]. Л. Петражицький претендує на те, щоб спочатку виділити, а потім проаналізувати емоційну складову права як ще один не логічний чинник його розвитку, що впливає на об'єктивацію та легітимацію права у суспільстві.

Крім того позитивне право у своєму розвитку не встигає за розвитком навколишнього світу, культури, суспільних відносин, у той час, як право інтуїтивне у цьому сенсі більш гнучке. Інтуїтивне право має більш простий інтелектуальний склад і тому має більш широку сферу свого застосування. У складі інтуїтивного права, на відміну від позитивного, відсутні уявлення нормативних фактів, тому сфера застосування права інтуїтивного є набагато ширшою, фактично не обмеженою. Але у той же час, як зазначає Л. Петражицький, такі твердження не означають, що інтуїтивне право являє собою обов'язково краще за змістом, більш досконале, ідеальне право чи т.п. [6, с. 385]. Скоріше за все мова просто йде про співіснування індивідуальної правової психіки з психікою колективною, а також про те, що відносно всякого явища у суспільстві і у індивідуальному бутті особа має власне уявлення, часто надаючи йому правового статусу, тому з необхідністю повинне бути позитивне право, що є загальне для всіх.

Петражицький фактично ототожнює інтуїтивне право і справедливість, він зазначає, що справедливість як сфера блага і зла у реальному існуванні – це усвідомлення того, що належить комусь від інших [6, с. 511–513]. А у справедливості люди вбачають вище

керівне начало; у вірі в існування справедливості вони знаходять заспокоєння і розраду у лихах і стражданнях життя [6, с. 401]. Тому інтуїтивне право і уявлення особи про справедливість мають однакові властивості, справедливість також як і інтуїтивне право є незалежною від нормативних фактів, має різний зміст у різних осіб чи їх груп, розвивається поступово, не залежить від діючого законодавства, має для людини вище значення. Мислитель зазначив таку особливість інтуїтивного права, яка полягала у тому, що воно намагається стати позитивним, тобто усім відомим і загальнообов'язковим для всіх. І у даному сенсі дуже важливим є питання легітимації інтуїтивного права. Сприймаючи його як справедливе, особа намагається об'єктивувати його, надати йому статусу феномену, зробити його частиною об'єктивного буття, частиною світу. І саме на цьому етапі відбувається так би мовити приладжування інтуїтивного права до позитивного, їх поєднання в єдину норму дії.

На думку Л. Петражицького, що стосується відносин між інтуїтивним і позитивним правом за змістом, то тут є мінімальна і максимальна межа узгодженості (або розбіжності) між ними, і фактичне відношення є у коливаннях у різні моменти історії, у різних народів і т. ін. між цими межами. Чим більшою є у цих межах у даний момент ступінь узгодження, тим краще і правильніше при інших рівних умовах функціонує право взагалі у даного народу, тим неухильнішим є його дотримання, зокрема, тим більше поваги і симпатії до існуючого позитивного права, тим більше задоволення суспільним ладом і тим міцніший цей лад; і навпаки [6, с. 394]. Тому такою необхідною сьогодні є суспільна думка, щодо прийняття соціально важливих, основних законодавчих актів. Важливим є той момент, що позитивне право не лише повинне адекватно відображати природні права людини, воно повинне сприйматися як відповідне, суб'єкти права повинні бути задоволені ним і ця суспільна задоволеність чи незадоволеність правом сильно залежить від інтуїтивного права, як різновиду індивідуальної правосвідомості.

Відносно співвідношення позитивного і інтуїтивного права у поглядах Л. Петражицького, цікаву думку висловлює С. П'яткіна, вона зазначає, що таке співвідношення охоплювало три сфери: 1) виключне існування і дія позитивного права (наприклад, у розпорядчій сфері держави); 2) сфера виключного існування і дії інтуїтивного права. Наприклад, людина виконувала внаслідок двосторонньої емоції обов'язку, що виникла по відношенню до іншої людини, які не були зафіксованими ні в одній нормі; 3) сфера паралельного існування і дії обох видів права, наприклад у сфері сім'ї [7, с. 100–101].

Л. Петражицький зазначає, що відносини між правом позитивним і інтуїтивним зводиться до трьох можливих варіантів: інтуїтивне право узгоджується з позитивним, інтуїтивне право випереджає позитивне, або, навпаки, позитивне право випереджає інтуїтивне [6, с. 472].

Необхідно відзначити, що інтуїтивне право часто усвідомлюється особою як «справжнє» право, «власне» право. Звісно перший варіант відносин між позитивним і інтуїтивним правом є найбільш бажаним, що ж стосується інших двох, то вони не можуть

вважатися гармонійними. Оскільки якщо інтуїтивне право випереджає позитивне, поведінка особи, хоча може і відповідає справедливості у її уявленні, але не відповідає діючому законодавству, позитивному праву. У той же час, якщо позитивне право випереджає інтуїтивне, воно хоч і виступає як більш прогресивне, у той же час не сприймається особою, протистоїть її рівню психологічного розвитку і теж може призвести до його порушення.

Позитивне право розділяється у нього на види, і звичайно головним із них було позитивне право до якого він включав конституцію і діюче законодавство. У сфері позитивного права Л. Петражицький зазначає, що слід розрізняти три різні речі: 1) нормативні факти, відповідні вчинки людей, постанови законодавців і т. ін.; 2) імперативно-атрибутивні переживання, що пов'язані з уявленнями цих фактів – саме позитивне право як реальний феномен і 3) відповідні норми, емоційні фантазми, що породжуються цими переживаннями [6, с. 412]. Коло нормативних фактів у позитивному праві про яке говорить Л. Петражицький у своїй психологічній теорії права є ширшим, ніж зазвичай прийнято вважати. Крім того інші факти, що прагнуть мати загальний обов'язків характер, намагаються стати уніфікованими, загальними правилами поведінки, тобто позитивним правом.

Крім того Л. Петражицький зазначає, що інтуїтивне право є безсвідомо вдале масове психічне пристосування [4, с. 36]. Або, право як і моральність є продуктами безсвідомо вдалого соціального пристосування до блага і процвітання суспільств і духовно-культурному вихованню людства [6, с. 170].

На думку С. П'яткіної, схема інтуїтивного права у єдності з результатом його дії виглядала наступним чином: атрибутивно-імперативна емоція (інтуїтивне право) – мотиваційний тиск емоції на психічний світ особистості – поведінка (результат дії інтуїтивного права) [7, с. 87]. Вона звернула увагу на той важливий момент, що правова емоція і поведінка особи тісно пов'язані між собою, оскільки така емоція мотивує особу до дії чи бездіяльності, що можуть мати правовий чи не правовий характер. При чому їх взаємозв'язок є прямим, правова емоція мотивує до правової дії, в такому плані можна здійснити цікаві дослідження, що розкривають вплив емоційного сприйняття особою дійсності і взаємодії з нею людиною у плані права як елементу цієї дійсності. Таким чином інтуїтивне право не має на відміну від права позитивного якихось обмежень щодо його реалізації, окрім внутрішніх спонукань і переконань конкретної особистості. Але ж воно разом із правом позитивним впливає на соціальну поведінку осіб, і це знов приводить до думки про те, що вони не повинні суперечити одне одному, а дуже бажано, щоб були узгодженими між собою.

Таким чином можна зробити висновок про те, що відносини між інтуїтивним і позитивним правом за Л. Петражицьким носять характер відносин справедливості і її реалізації у законі відповідно. З одного боку позитивне право виступає як право гетерономне, зовнішнє відносно людини, оскільки є результатом зовнішнього рішення, а інтуїтивне право як право автономне, тобто воно є наслідком внутрішнього переконання. Але необхідно зазначити, що вони можуть

як співпадати так і не співпадати. Наприклад, людина може у своїй діяльності керуватися інтуїтивним правом і практично нічого не знати про право позитивне і при цьому діяти правомірно, оскільки її інтуїтивне право співпадає з позитивним. Або ж навпаки, її внутрішні переконання, її інтуїтивне право не співпадає з позитивним. І тоді виникає питання чи внутрішні переконання особи, її емоційні реакції не достатньо розвинуті у відповідності до розвитку суспільства і його норм, чи навпаки, суспільні правові норми не відповідають психологічному рівню розвитку осіб, що його складають.

Інтуїтивне право по відношенню до позитивного відіграє ще одну важливу роль. Якщо кожна особа має власне уявлення про право, інтуїтивне право, то це приводить її до усвідомлення того, що позитивне право не може бути лише волею законодавця, воно повинне корелюватися з розвитком суспільної свідомості, психології осіб, що його складають. Позитивне і інтуїтивне право за Л. Петражицьким є двома складовими єдиного поняття права, соціально бажаним є, щоб вони були узгодженими між собою. Не можна зводити право лише до раціональної його складової, оскільки воно є складним соціальним феноменом і окрім раціональності містить і інші свої аспекти, зокрема емоційність, інтуїтивність і психологізм, що є такими ж важливими у питаннях його реалізації і потребують свого серйозного наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Вышкварцев В. В. Психологизм в праве: критика теории Л. И. Петражицкого / В. В. Вышкварцев // Юридический позитивизм и конкуренция теорий права: история и современность. Материалы VI Международной научно-практической конференции. – Иваново: Изд-во ИГУ, 2012. – С.47–60.
2. Литвинов А. Н. Polemika P. I. Novgorodtseva i L. I. Petrazhitzkogo o vrozozhdenii estestvennogo prava, ili kak teoriya prava napravlyayas v Indiyu, mozhет popast v Ameriku / A. N. Litvinov // Filosofiya prava. – 2004. – №2. – С.13–19.
3. Максимов С. И. Философия права як сфера співпраці юристів і філософів / С. И. Максимов // Проблеми філософії права. – 2003. – Т.1. – С.33–36.
4. Петражицкий Л. И. Очерки философии права / Л. И. Петражицкий. – СПб.: Типография Ю. Н. Эрлих, 1900. – 138 с.
5. Петражицкий Л. И. Теория и политика права / Л. И. Петражицкий. – СПб.: «Университетский издательский консорциум «Юридическая книга», 2011. – 1031 с.
6. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности / Л. И. Петражицкий. – СПб.: Лань, 2000. – 608 с.
7. Пяткина С. А. Л. И. Петражицкий и его эмоционалистическая школа в системе правовых идей отечественной юриспруденции / С. А. Пяткина. – М.: Статут, 2000. – 215 с.
8. Ралько В. В. М Штирнер и Л. И. Петражицкий – подходы к пониманию сущности права / В. В. Ралько // Ученые труды Российской Академии адвокатуры и нотариата. – 2010. – №3. – С.60–66.
9. Coleman J. Readings in the Philosophy of Law [Readings in the Philosophy of Law], New York, Garland Publishing, Inc., 2013. – 680 p.
10. Fittipaldi E. Everyday Legal Ontology. A Linguistic and Psychological Investigation within the Framework of Leon Petrażycki's Theory of Law [Everyday Legal Ontology. A Linguistic and Psychological Investigation within the Framework of Leon Petrażycki's Theory of Law], Milano, LED. 2012. – 340 p.
11. Fittipaldi E. Psicologia giuridica e realismo: Leon Petrażycki [Psicologia giuridica e realismo: Leon Petrażycki], Milano, LED. 2012. – 286 p.
12. Jacob S., Decker D., Hartshorne T. Ethics and law for school psychologists [Ethics and law for school psychologists], New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2011. – 348 p.
13. Marmor A. The Routledge Companion to Philosophy of Law [The Routledge Companion to Philosophy of Law], New York, UK by Routledge, 2012. – 619 p.
14. Wood A. The Free Development of Each. Studies on Freedom, Right, and Ethics in Classical German Philosophy [The Free Development of Each. Studies on Freedom, Right, and Ethics in Classical German Philosophy], New York, Oxford University press, 2014. – 326 p.

References

1. Vyshkvarcev V. V. Psikhologizm v prave: kritika teorii L. I. Petrazhitzkogo / V. V. Vyshkvarcev // Yuridicheskiy pozitivizm i konkurentsia teorii prava: istoriya i sovremennost. Materialy VI Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. – Ivanovo: Izd-vo IGU, 2012. – S.47–60.
2. Litvinov A. N. Polemika P. I. Novgorodtseva i L. I. Petrazhitzkogo o vrozozhdenii estestvennogo prava, ili kak teoriya prava napravlyayas v Indiyu, mozhет popast v Ameriku / A. N. Litvinov // Filosofiya prava. – 2004. – №2. – S.13–19.
3. Maksimov S. I. Filosofiya prava yak sfera spivpratsi yuristiv i filosofiv / S. I. Maksimov // Problemi filosofii prava. – 2003. – T.1. – S.33–36.
4. Petrazhitzkiy L. I. Ocherki filosofii prava / L. I. Petrazhitzkiy. – SPb.: Tipografiya Yu. N. Erlikh, 1900. – 138 s.
5. Petrazhitzkiy L. I. Teoriya i politika prava / L. I. Petrazhitzkiy. – SPb.: «Universitskiy izdatelskiy konsortsium «Yuridicheskaya kniga», 2011. – 1031 s.
6. Petrazhitzkiy, L. I. Teoriya prava i gosudarstva v svyazi s teoriey нравstvennosti / L. I. Petrazhitzkiy. – SPb.: Lan, 2000. – 608 s.
7. Pyatkina S. A. L. I. Petrazhitzkiy i ego emotsionalisticheskaya shkola v sisteme pravovykh idey otechestvennoy yurisprudentsii / S. A. Pyatkina. – M.: Statut, 2000. – 215 s.
8. Ralko V. V. M. Shtirner i L. I. Petrazhitzkiy – podkhody k ponimaniyu sushchnosti prava / V. V. Ralko // Uchenye trudy Rossiyskoy Akademii advokatury i notariata. – 2010. – №3. – S.60–66.
9. Coleman J. Readings in the Philosophy of Law [Readings in the Philosophy of Law], New York, Garland Publishing, Inc., 2013. – 680 p.
10. Fittipaldi E. Everyday Legal Ontology. A Linguistic and Psychological Investigation within the Framework of Leon Petrażycki's Theory of Law [Everyday Legal Ontology. A Linguistic and Psychological Investigation within the Framework of Leon Petrażycki's Theory of Law], Milano, LED. 2012. – 340 p.
11. Fittipaldi E. Psicologia giuridica e realismo: Leon Petrażycki [Psicologia giuridica e realismo: Leon Petrażycki], Milano, LED. 2012. – 286 p.
12. Jacob S., Decker D., Hartshorne T. Ethics and law for school psychologists [Ethics and law for school psychologists], New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2011. – 348 p.
13. Marmor A. The Routledge Companion to Philosophy of Law [The Routledge Companion to Philosophy of Law], New York, UK by Routledge, 2012. – 619 p.
14. Wood A. The Free Development of Each. Studies on Freedom, Right, and Ethics in Classical German Philosophy [The Free Development of Each. Studies on Freedom, Right, and Ethics in Classical German Philosophy], New York, Oxford University press, 2014. – 326 p.

Pavlova T. S., Doctor of science (in philosophy), associate professor, professor of philosophy department of Oles Honchar Dniprovsk National University (Ukraine, Dnipro), pavlova_tatyana@ukr.net

Socio-philosophical context of positive and intuitive to the right

The rapid development of the information society requires a philosophical understanding. Law in the society, on the one hand, is an active factor of change, reflecting the important social processes, on the other hand, in terms of its depth of ontology as natural law remains unchanged and bears the major social values. Relevant for social philosophy and at the same time problematic today remains not only a question of the concept of law, but also determination of its positive and intuitive components, how they relate to each other, how together they shape a concept of law. The aim of the article is to determine what positive and intuitive component of the law is and how they compile the concept of law and its importance to modern social philosophy.

L. Petrazhitzkiy's approach to law is characterized by its ingenuity, which stands not only for an attempt to explain the law from a psychological point of view, but first of all for the fact that it is conducted the analysis of not only positive law, as often happens in the legal literature, but law as a philosophical category in general as the whole psychological and social phenomenon that includes even the intuitive points of law.

Keywords: social philosophy, society, positive law, intuitive law, the concept of law.
